

ACC. N:R M. 8601:1-9.

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Olof Christoffersson  
Härad: Skytts ..... Adress: Fru Alstad  
Socken: Fru Alstad ..... Berättat av:  
Uppteckningsår: avskr. 1942. .... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Sägner om Carl XII

Ehrenbusch - sägen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 8601:1

Carl XII sägen och Carl XII huset i Trelleborg.

Carl XII blev landsatt vid stavsten den 23 Decem. 1715 av en vid namn Sven som enligt sägen skulle hava överfört honom i det is-uppfällda östersjön. Denna Sven hade på sin båt taget kong Carl ombord ute mitt i sjön. Från Stralsund hade Kongen en annan skeppsförare kapten vid namn Johan Christopher Düring. Enligt en sägen, som lever ännu som släkttradition hette den som seglade med Carl XII från Stralsund "Stopher". Efter denne Stopher skall det ännu vara avkomlingar här i södra Skåne med namnet Christopher. En fröken Målarinn. Maja Fröberg Eskiltuna kom till mig för att få reda på släktraditioner, men jag måste visa henne till en anna Christofferssläkt ty det var ej min.

Sägner förmälar även att på gården Fredshög firades bröllop när kung Carl den XII landsteg vid Stafsten och att han hade då sett det var ljus i fönstren och gått dit. När han så såg att det var bröllop hade han begärt att få dansa med bruden, vilken begäran uppfylldes, och därigenom fick gården frihet från ~~att~~ konglig onera och dessutom kongligt brev att angränsande gårdar skulle hålla all stängsel i laggiltigt skick runt gårdens ägor.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

ACC. N:R M. 8601:2.

A. Nordberg omtalar som var med och blev fången vid Pultava omtalar i sitt stora värk om Karl XII tryckt 1740. Han skriver om överfarten av östersjön bland annat: kl. 12 om natten (den 11) "Efter et så otroligt arbete i samfälda 12 timmars tid, kom Hans Maj:ts ombord på last=Galioten eller Prohmen Hwalfisken, som låg wid Jellen (en plats) ungefär 2 Tyska mihl från Stralsund. Han hade också råkat på grund (det var otur med Kongens flykt för gemt. Då han red från Bender ville han ej genom mellan Europa hava mer än en i sällskap de andre sända han över Belgrad till Stralsund. Kongen som kallade sig Caprin Frisk och han kamrat red vilse på  $4\frac{1}{2}$  mil då de träfte en svinnehöre som låg och sov vid en eld, vilken med många ord och god betalning med bloss ledde dem till rätta vägen igen), men ändtligen kommit lös, och öfwer sand=banken, Der gafs det åter något hwar nytt arbete igen, at bråka sig igenom flått=isarne wid pass 2 mihl bort, då hans Maj:t gaf Ordres, at man skulle ankra, på det folket, som war aldeles utmattat, måtte få hwila, hälst wädret war aldeles stilla, at man ej kunde komma längre. Klockan 12 om natten lyftes ankar igen, at Hwalfisken gick med någorlunda sudost wind, och stälde sin kosa gerande på Ysted. Följande morgon den 12 wed dagningen, war han allenast 4 mihl ifrån landet, men wädret begynte kaste sig af och an til dess det med ett snöslagg lade sig aldeles inemot middagen, då den ofwannämnde dubble Chaloupen

2.  
LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

ACC. NR M. 8601:3.

Snapp=op kom honom, med Nord=ost kuhl, til mötes. Hans Maij:t  
lät sig behaga attstiga derpå, men winden war contrair, och  
sprang compassen rundt om, til kl. 12 om natten, då et östan-  
wäder gaf wederbörande anledning at ställa kursen till Skån-  
ska wallen och Trelleborg, hwarest man, på en half mihl när,  
kastade ankar klockan 4 om morgonen. Klockan 6 lät Hans Maij:t  
sätta sig i land, och gick til fot med sin lille Swite sielf=  
femte man genom staden(Trelleborg kallas ju här stad på 1740-  
talet) utan til at gifwa sig kunnig hwem Han war. Stax utanföre  
fingo de hwar sin skiuts=wagn hwarmed de åkte till närmaste  
gästgifware=gården wed Ysted; Der satte Hans Maij:t sig til  
häst och kom efter=middagen kl. 3 wäl och lyckeligen til Ysted,  
och sama Qwarter, som Han Anno 1700 in October innehaft och  
häfdat".

Sägner förmäler att kongen och hans lilla sällskap logera-  
de i Carl XII huset vid gamla torget. Av kyrkoherde Nordbergs  
beskrivning framgår det att ej skeppare Sven överfört kongen  
från Stralsund och att ej heller kungen varit på någon fäst och  
dansk ej heller hade han logerat i det s.k. Karl XII huset  
vid gamle torget.

Kongen och hans fyra komrator gingo utan att låta sig känne  
rakt genom hela Trelleborgs by. Strax östor om hade de fått  
skjuts till närste gästgivaregård vid Ystad.

3  
LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

ACC. N:R M. 8601 4

4,  
LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Det är en intressant sägen härom som troligen är sann, den lyder:

"Om hjältekonungen Carl XII berättas det att han efter landstigningen vid Stavsten spatserade genom Trelleborg. Öster ut på vägen upphanns han av Östra Torps prästedräng, som varit och hämtat jule"mell"(julmjöl) på Hallemöllan i Trelleborg, den enda i orten, som på den tiden hade siktverk. Carl XII och hans sällskap språkade drängen an och ville ha skjuts till Anderslövs prästgård. Som kungen lovade bra betalning fick han drängen att sätta av sitt mjölass på en gärdesgård vid strandvägen i Dalköpinge. På natten kommo de till Anderslövs präst, där de knackade på. En dräng kom ut och frågade vem det var. Kungen svarade att han skulle hälsa prästen från Carolus. Drängen gick utan att öppna och framförde sin hälsning, vilken på prästen hade dem förvånande verkan att han ögonblickligen sprang upp och ut för att öppna. Östra Torps prästedräng fick då åter köra för att hämta sitt lass vilket han körde hem utan att tala om den nattliga resan för sin husbonde. En tid därefter fick Östra Torpsprästen mottaga ett stort kuvert med kungligt sigill. När han bröt brevet såg han att kung Carl XII förlänat honom och alla hans efterkommande rättighet att av kronotionden uppbära 10 tunnor korn. Även drängen, om vilkens lön kungen under resan gjort sig underrättad var ihågkommen i brevet, ty han skulle under sig livstid erhålla hälften eller de 5 tunnorna. Dessutom

ACC. NR M. 8001:5

fick drängen ett hemman i Kyrkoköpinge."

Detta hemman har senare kallats "Torrmarkeställed."

Att det verkligen gått så till att Östra Torps präste dräng skjutsat kungen till Anderslöfs prästegård det måste då hava varet Grönby, ty i Anderslöf fanns det ej någon prästegård är nog någon sanning i, ty i äldre tider ansågs ju prästegårdarne såsom ett gästvivari, de der skulle motaga resande, giva dem mat och logi. Eftersom Kungen ej kom fram till Ystad förr än klockan 3 på eftermiddagen kan det ju knappats hava varit Skifvarp.

5.  
LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

ACC. N:R M. 8601:6.

I en anna variation av "Stopher" säger berättad av fröken Hanna Christoffersson (78 år gammal 1939 r 1940) i Slågarp berättad för hennen av föräldrarna härstammar hon från nämde "stopher". Carl XII hade i Svenska Tyskland taget en ung pojke (man) med sig då han drog in mot Ryssland. Denne unga man skötte sig så väl hoss kongen så att han utnämde honom till sin mästerekok för sitt kongliga kök. Han var med vid Fultava katastroffen, men lyckades rädda sig och följa med den flyende Carl XII till Tyrkiet. Han räddes också vid Kallabaliken vid Bender. När Carl XII reste från Tyrkiet till Sverige var han med på riten genom mellan Europa säger fröken Hanna Christoffersson. Huruvida denna, som hette "Christopher" men kallades "Stopher" varit samma man som omtalas av Kyrkoherde J.A. Nordberg vid namn Johan Christopher Düring är ej lätt att konstatera. Johan Christopfer Düring förde ju Carl XII utifrån Stralsund till mitten av Östersjön der kongen gick i en annan båt och lät en Sven föra sig i Land vid Stafsten. Fröken Christoffersson berättar emellertid att "Stopher" var med över från Stralsund. Han kan således vara såväl Johan Christopfer Düring som en av de 4 i Kongens sällskap som vandrade genom Trelleborg den tidiga morgonstunden den 13 Dec. 1715. Nog av för de många tjänster han under de många åren gjort Carl XII fick han av Kongen ett större bondhemman i Isie socken.

6.  
LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

ACC. N:R M. 8601:7

Ehrenbusch sägen.

I Trelleborgs gamla kyrka fanns ett gravkor som Trelleborgs präste ej vågade förstöra då han i början av 1880-talet utan höga vederbörande hörande ombyggde den gamla vackra "byakirken" i Trelleborg. Jag kommer det väl i håg då de revo ner den ståtliga vitmenade trappgavel (av egendomlig form) prydda kyrkan och tyckte redan då att det var en stor vandalisering.

Gravkoret vågade han dock ej utplåna dock ej för att han var spökrädd utan för donationsbrevets skull, ty då kunde ju både kyrka och prästen komma att förlora en del inkomster.

Ehrenbusch sägen har sin upprinnelse efter en herreman med detta namn vilken var dommare i Oxie, Skytts och Vemmenhögs härader och på sin tid frälste Sjörupps m.fl. byars bönder från att vara tjenare och hoveriskyldiga under officeren och bondeplågaren på Månstorps kongsgård som bondplågarn hade i förläning.

Denna människovänlige general som hade Ryssgårds herregård som bostad hade en gång varit på fäst i Malmö. När han så skulle i släda hem om natten kom han ut på Östersjöns is vid Fogelvik om det var vilsekörning eller med flit för att köra öster ut på isen är ej säkert, men under alla omständigheter var det ju ej närmsta vägen till sitt hem han färdades. Som han

7.  
LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV



ACC. NR M. 8601:8.

nu färdades på isen kör han ner sig i ett vak och ligger der och plaskar i vattnet. Till sist kom han själv uppigen. Han ber då till Gud och lovar skänka två gårdar till Prästen och kyrkan i Trälleborg om Gud vill rädda honom från drunkningsdöden. Hur som kom han upp ur vaken men häst och släda bler där. Några berättelser vet om tala att skaglarne fick han med sig upp på landet. Vä uppkommen ur det kalla badet ångrar han sig och skänker ej mera än den ena gården i Tommarp till krykan och prästen.

När han dog skulle hans kista med skaklarna till evig tid förvaras i det gravkor han låtit inreda vid Trelleborgs kyrka berättas det.

På grund av löftesbrottet att det blott blev en gård som donerades har han ej frid i sin kista utan varje juledagsnatt. (enligt de gamlas åsikt började dagen klockan 4 på eftermiddagen. Derför kallas kvällarne för de stora högtiderna afton till ex. Julafton före juldagen. Nyårsafton före Nyårsdagen o.s.v.) Juledagsnatt blir därför natten före Juldagen. Denna natten då det är som aldra mörkas eller mitt i natten måste därför Ehrenbusch upp och köra till sitt gamla hem, för att få ändrat gåvo- eller doneringsbrevet enligt löftet då han var i sjönöd. Han kör då i flygande fläng med sina stora svarta hundar vilka "pustar ell ur flabben o yonen äro som rödglöenes illklot allt

8.  
LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

ACC. N:R M. 8601:9.

för att de ska kunna visa vägen i mörka natten."

Så lydde gamle sägen som man hörde i ungdomen. De gamla ville alls inte höra talas om att han körde med svarta hinstar.

Det märkligaste med denna nattliga resan är att han åter skall vara på sin plats innan solen står upp. Liksom vägen han tager ty liksom då han körde hem om natten han kom i östersjöns vatten färdas hen inte nämste vägen till Ryssgård. Det berättas att han färdas igenom alla södra Skånes byar. Så omtalade t.ex. Skrädda Malmlöf (som reste till Amerika 1885) att han ofta sett honom genomfara Fru Alstads by då hundarna sågo ut som jag antecknat. Måns ringare hade sitt dom lika dane å V. Alstads bygata. Andra i andra byar.

Andra berättade att han körde till Bolmars högar i Mellan grevie för att han skulle överse sina forna härader. Andra berättade lika dant att han reste till Tingbackarne i Vemmenhög för samma ändamål.

9.  
LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV